

24 Νοεμβρίου, 1993

[ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, Δ/στής]

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 146 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΔΙΓΚΛΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ,

Αιτητές,

v.

ΑΛΕΞΗ ΓΑΛΑΝΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΟΥ,

Καθ' ων η αίτηση.

(Υπόθεση Αρ. 1004/91)

Συνταγματικό Δίκαιο — Αντισυνταγματικότητα Νόμου — Εκδικάζεται από το Δικαστήριο μόνο σε συνάρτηση με πράξεις των οργάνων δημόσιας διοίκησης, μέσω των οποίων προσβάλλεται το αποτέλεσμα της εφαρμογής τους.

5

Διοικητική Πράξη — Εκτελεστή — Δεν αποτελεί πληροφοριακή πράξη η απόρριψη αιτήματος πολιτικού κόμματος να του παραχωρηθεί χορηγία βάσει Νόμου, με την αιτιολογία ότι δεν πληροί τις προϋποθέσεις αυτού.

10

Διοικητικό Όργανο — Αρμοδιότητα — Ζήτημα δημοσίας τάξεως — Εξετάζεται αυτεπάγγελτα από το Δικαστήριο, στα πλαίσια εξέτασης της νομιμότητας της διοικητικής πράξης που εξέδωσε.

Συνταγματικό Δίκαιο — Σύνταγμα — Άρθρο 28 — Αρχή της Ισότητας — Επιβάλλει την ίση μεταχείριση προσώπων, πραγμάτων και υποκειμένων που τελούν υπό τις ίδιες ή παρόμοιες συνθήκες — Δυνατή ή διαφορετική μεταχείριση ανομοιογενών περιπτώσεων — Διανομή χορηγίας σε πολιτικό κόμμα με βάση το ποσοστό εκπροσώπησης του στη Βουλή δεν είναι αυθαίρετο — Δε στοιχειοθετεί δυσμενή διάκριση — Δεν παραβιάζει οποιοδήποτε θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα.

20

Οι αιτητές προσέβαλλαν με την προσφυγή τους τη απόφαση του Γενικού Διευθυντή της Βουλής, βάσει της οποίας αρνήθηκε να τους χορηγήσει ποσοστό από την χορηγία στα πολιτικά κόμματα που είχε δο-

25

θεί με τον περί Συμπληρωματικού Προϋπολογισμού Νόμο (Αρ.5) του 1991 (Ν. 156/91). Οι αιτητές ισχυρίστηκαν, ότι σαν "πολιτικό κόμμα" δικαιούνταν ποσοστό από τη χορηγία και ότι ο ανωτέρω Νόμος ήταν αντισυνταγματικός στο μέτρο που προνοούσε ότι χορηγίας δικαιούνταν μόνο τα κόμματα που είχαν εξασφαλίσει στις προηγούμενες βουλευτικές εκλογές ποσοστό 3% των εγκύρων ψήφων στη Δημοκρατία.

Οι καθ' ων η αίτηση πρόβαλαν προδικαστική ένσταση ότι η προσφυγή προσέβαλε μόνο νομοθετική διάταξη, εφόσον η επίδικη διοικητική απόφαση ήταν πληροφοριακή και όχι εκτελεστή διοικητική πράξη.

Το Ανώτατο Δικαστήριο απορρίπτοντας την προσφυγή, αποφάσισε ότι:

1. Είναι βασική αρχή, ότι τα θέματα αντισυγκματικότητας των Νόμων μπορούν να εκδικαστούν μόνο σε συνάρτηση με πράξεις, αποφάσεις ή παραλείψεις οργάνων της δημόσιας διοίκησης, μέσω των οποίων προσβάλλεται το αποτέλεσμα της εφαρμογής τους.

Το Δικαστήριο διαφανεί, ότι η παρούσα προσφυγή αποτελεί περίπτωση απευθείας προσβολής των διατάξεων Νόμου. Οι αιτητές με την προσφυγή τους, προσέβαλαν την απόφαση του Γενικού Διευθυντή της Βουλής να αρνηθεί τη επιχορήγηση του κινήματος σαν αποτέλεσμα της εφαρμογής του περί Συμπληρωματικού Προϋπολογισμού Νόμου (Αρ. 3) (Ν. 156/91). Ο Γενικός Διευθυντής της Βουλής των Αντιπροσώπων ορίστηκε με βάση τις πρόνοιες του περί Συμπληρωματικού Προϋπολογισμού Νόμου (Αρ. 5) (Ν.42/91), ως ο Λειτουργός ο ασκών τον Έλεγχο πάνω στα Κονδύλια. Η πράξη του Γενικού Διευθυντή αποτελούσε άσκηση δημόσιας εξουσίας και περιείχε δήλωση βουλήσεως και όχι απλή έκφραση προθέσεως εκ μέρους του αρμοδίου οργάνου. Συνεπώς, η επίδικη απόφαση της 2.9.91, παρήγαγε άμεσα έννομα αποτελέσματα για τους αιτητές, ήταν εκτελεστή και σαν τέτοια μπορούσε να προσβληθεί με προσφυγή βάσει του Άρθρου 146 του Συντάγματος.

2. Σαν ζήτημα δημοσίας τάξεως, η αρμοδιότητα του οργάνου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη, εξετάζεται αυτεπάγγελτα από το Δικαστήριο. Η προσφυγή των αιτητών εναντίον του, Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων, κρίνεται ως απαράδεκτη για το λόγο ότι στρέφεται εναντίον αναρμοδίου οργάνου.

3. Οι πρόνοιες του Άρθρου 28 του Συντάγματος, καθιερώνουν την αρχή της ισότητας και επιβάλλουν τόσο στη νομοθετική εξουσία,

- όσο και στην εκτελεστική και διοικητική λειτουργία, ισότητα και ίση μεταχείριση προσώπων, πραγμάτων και υποκειμένων του δικαίου, που τελούν υπό τις ίδιες ή παρόμοιες συνθήκες. Το Άρθρο 28 απαγορεύει διακρίσεις μεταξύ ομοιογενών πραγμάτων και υποκειμένων του δικαίου, αλλά ταυτόχρονα επιτρέπει τη διαφορετική μεταχείριση ανομοιογενών μεταξύ τους περιπτώσεων. Παράβαση της αρχής της ισότητας υπάρχει, εάν διαπιστωθεί διαφορετική μεταχείριση, η οποία δεν είναι δικαιολογημένη με αντικειμενικά κριτήρια. εφόσον όμως διαπιστωθεί ανομοιογένεια των υποκειμένων ή αντικειμένων του δικαίου, παρέχεται ευχέρεια στη νομοθετική εξουσία, να προβεί σε διακρίσεις λογικές και μη αυθαίρετες, όταν η φύση των πραγμάτων το επιτρέπει. 5
- Ο αιτητές ισχυρίστηκαν πως το ΑΔΗΣΟΚ πληρούσε τα κριτήρια του όρου "κόμμα", όπως καθορίστηκαν από την Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση *Pitsillos v. CBC* και ως εκ τούτου έπρεπε να τύχει επιχορήγησης όπως όλα τα άλλα πολιτικά κόμματα. 15
- Ο επίδικος Νόμος δεν εισήγαγε οποιοδήποτε καθολικής εφαρμογής ορισμό στον όρο "Πολιτικό Κόμμα", αλλά έθεσε ορισμένα περιοριστικά κριτήρια, όσον αφορά τον τρόπο διανομής της χορηγίας, για σκοπούς εφαρμογής της συγκεκριμένης, δι' αυτού ρυθμιζόμενης περίπτωσης. Το κριτήριο αυτό ήταν η εξασφάλιση από το κόμμα ενός ελάχιστου ποσοστού 3% των ψήφων σε όλη τη Δημοκρατία κατά τις τελευταίες βουλευτικές εκλογές, κριτήριο που εισήχθη για πρώτη φορά μετά τις βουλευτικές εκλογές της 19.5.91 και τη νέα κατάσταση πραγμάτων που δημιουργήθηκε μετά από αυτές. 20
- Ο προσδιορισμός της οντότητας ενός κόμματος, με αναφορά στο εκτόπισμά του και τη λαϊκή του βάση, όπως διαμορφώνονται μετά από τη διεξαγωγή δημοκρατικών εκλογών, είναι έννοιες ευρύτατα αντιληπτές και αποδεκτές απ' όλους τους πολίτες των ελεύθερων δημοκρατικών συστημάτων. Η διανομή της χορηγίας σε ένα κόμμα, ανάλογα με το ποσοστό εκπροσώπησης του στη Βουλή, δεν είναι κατά την άποψη του Δικαστηρίου αυθαίρετη, ούτε στοιχειοθετεί δυσμενή διάκριση αδικαιολόγητη με βάση αντικειμενικά κριτήρια, ούτε παραβιάζει οποιοδήποτε θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. 25
- Η εφαρμογή της αρχής της ισότητας, αναπόφευκτα εξαρτάται από τις πραγματικότητες που επικρατούν από καιρού εις καιρόν και από την ανάγκη ίσης μεταχείρισης εκείνων που βρίσκονται ουσιαστικά κάτω από τις ίδιες συνθήκες. 30
- 35
- 40

5 Τα κριτήρια που προαναφέρθηκαν, τέθηκαν με προορισμό την εξυπηρέτηση των σκοπών και αναγκών του συγκεκριμένου Νόμου. Το Δικαστήριο δεν ενδιαφέρεται για τα κίνητρα, την πολιτική, την σοφία ή την καταλληλότητα των Νόμων, παρά μόνο για τη συνταγματικότητά τους και δεν επεμβαίνει στην κρίση του νομοθέτη, εκτός εάν πεισθεί πέραν πάσης αμφιβολίας, ότι ένας Νόμος είναι αντισυνταγματικός. Το βάρος αποδείξεως ότι ένα Νόμος είναι αντισυνταγματικός, φέρει ο διάδικος εκείνος που επικαλείται την αντισυνταγματικότητα.

10 Με βάση όλα τα στοιχεία που τέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, δεν έχει πεισθεί πως ο Ν. 156/91, που καθορίζει σαν κριτήριο για την εξασφάλιση της επιχορήγησης από ένα κόμμα τη συγκέντρωση ενός ελάχιστου ποσοστού 3% των έγκυρων ψήφων στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές, παραβιάζει με οποιονδήποτε τρόπο την αρχή της ισότητας. Η διαφοροποίηση που εισήγαγε ο Νόμος βασίστηκε σε κάποια αντικειμενικά κριτήρια που δεν ήταν αυθαίρετα, αλλά δικαιολογημένα από τη φύση των πραγμάτων.

20 *Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα.*

Αναφερόμενες υποθέσεις:

- 25 *Pitsillos v. C.B.C. (1982) 3 C.L.R. 208,*
Apostolides v. Republic (1982) 3 C.L.R. 928,
Vassiliadou and Another v. Republic (1985) 3 C.L.R. 1296,
30 *Falas v. Republic (1983) 3 C.L.R. 523,*
Theodorou v. Republic (1985) 3 C.L.R. 1654,
Georghiou and Others v. Republic (1988) 3 C.L.R. 2473,
35 *Ζαχαρουδιού ν. Δημοκρατίας (1990) 3 Α.Α.Δ. 4693,*
Argosy Trading Co Ltd ν. Δημοκρατίας (1991) 4 Α.Α.Δ. 753,
40 *Μαυρογένης ν. Δημοκρατίας (1991) 4 Α.Α.Δ. 441,*
Josephen v. Republic (1986) 3 C.L.R. 111,
Panayiotides v. Republic (1986) 3 C.L.R. 495,

Karaliotas v. Republic (1987) 3 C.L.R. 433,

Christodoulou v. Republic (1983) 3 C.L.R. 1361,

Papadopoulos v. Republic (1985) 3 C.L.R. 405,

Horpi v. Republic (1972) 3 C.L.R. 269.

5

Προσφυγή.

10

Προσφυγή εναντίον της απόφασης των καθ' ων η αίτηση με την οποία αρνήθηκαν να καταβάλλουν στο Ανανεωτικό Δημοκρατικό Σοσιαλιστικό Κίνημα (ΑΔΗΣΟΚ) το υπόλοιπο της χορηγίας που αναλογεί στο ΑΔΗΣΟΚ.

15

Αιμ. Λεμονάρης, για τους Αιτητές.

Κ. Ευσταθίου, για τους Καθ' ων η αίτηση.

20

Cur. adv. vult.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, Δ.: Με την προσφυγή αυτή οι αιτητές ζητούν από το Δικαστήριο την πιο κάτω θεράπεια:

25

"(Α) Δήλωση του Δικαστηρίου ότι η πράξη και/ή απόφαση των καθ' ων η αίτηση να μη καταβάλουν στο Ανανεωτικό Δημοκρατικό Σοσιαλιστικό Κίνημα (ΑΔΗΣΟΚ) το υπόλοιπο της χορηγίας που αναλογεί στο ΑΔΗΣΟΚ και την οποία το ΑΔΗΣΟΚ δικαιούται είναι άκυρη και χωρίς κα-
νένα νομικό αποτέλεσμα και

30

(Β) Δήλωση του Δικαστηρίου ότι οι πρόνοιες του περί Συμπληρωματικού Προϋπολογισμού Νόμου (Αρ. 30) του 1991 πάνω στον οποίο στηρίζεται η πιο πάνω πράξη και/ή
απόφαση των καθ' ων η αίτηση είναι αντίθετες με τις πρόνοιες των άρθρων 6, 28, 80, 146, 167 και 168 του Συντάγματος και για το λόγο αυτό ο εν λόγω νόμος είναι αντισυνταγματικός και/ή άκυρος και χωρίς καμιά νομική ισχύ."

35

40

Μετά από διαβουλεύσεις της Κυβέρνησης με τα πολιτικά κόμματα, αποφασίστηκε η εισαγωγή του θεσμού της επιχορήγησης των κομμάτων μέσω του Προϋπολογισμού. Για το σκοπό αυτό αποφασίστηκε η παραχώρηση ποσού £500.000.-, το οποίο

θα εκατανέμετο σε δυο στάδια.

- 5 Επειδή στον Τακτικό Προϋπολογισμό για το 1991 δεν έγινε οποιαδήποτε πρόβλεψη για υλοποίηση της πιο πάνω απόφασης, το Υπουργείο Οικονομικών στις 24.1.91, απέστειλε εισηγητική έκθεση για κατάθεση στη Βουλή Νομοσχεδίου περί Συμπληρωματικού Προϋπολογισμού, για συμπληρωματική πίστωση ποσού £250.000.-, ως χορηγία των πολιτικών κομμάτων.
- 10 Στις 28.2.91 ψηφίστηκε σε νόμο και στις 8.3.91 δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, ο περί Συμπληρωματικού Προϋπολογισμού Νόμος (Αρ. 5) του 1991. Το νέο άρθρο που δημιουργήθηκε με βάση το Νόμο αυτό, άρθρο 01.499, προνοούσε τη διάθεση ποσού £250.000.- για την καταβολή χορηγίας στα πολιτικά κόμματα, με τον τρόπο που εκαθορίζετο στον Πρώτο Πίνακα του Νόμου. Σαν Λειτουργός ασκών τον έλεγχο στο κονδύλι αυτό, ορίστηκε, με βάση τον Δεύτερο Πίνακα του Νόμου, ο Γενικός Διευθυντής της Βουλής των Αντιπροσώπων (βλ. Ν. 42/91).
- 15 Στις 14.6.91, το Υπουργείο Οικονομικών απέστειλε Νομοσχέδιο Συμπληρωματικού Προϋπολογισμού για ψήφιση από τη Βουλή του υπολοίπου ποσού της χορηγίας στα πολιτικά κόμματα, το οποίο θα εκατανέμετο όπως ήθελε αποφασιστεί δια νόμου.
- 20 Το εν λόγω νομοσχέδιο κατατέθηκε στη Βουλή και παραπέμφθηκε στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών και Προϋπολογισμού, η οποία το μελέτησε σε τρεις συνεδριάσεις της.
- 25 Στις 11.7.91 το νομοσχέδιο ψηφίστηκε σε νόμο και στις 19.7.91 δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας ο περί Συμπληρωματικού Προϋπολογισμού Νόμος (Αρ. 30) του 1991, ο οποίος, σύμφωνα με το άρθρο 01.499 αυτού, προνοούσε τη διάθεση ποσού £250.000.- ως υπολοίπου της χορηγίας στα πολιτικά κόμματα (βλ. Ν. 156/91). Όσον αφορά τον τρόπο διάθεσης του ποσού, ο Πίνακας του Νόμου περιείχε την ακόλουθη πρόβλεψη: "Διάθεση των πιστώσεων που απαιτούνται για την καταβολή του υπολοίπου της χορηγίας στα πολιτικά κόμματα ή τους συνασπισμούς κομμάτων που στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές συγκέντρωσαν τα τρία τουλάχιστον τοις εκατόν των εγκύρων ψήφων σε όλη τη
- 30 Δημοκρατία και που θα κατανεμηθεί ως ακολούθως: α) Ποσό £100.000 κατανέμεται εξίσου στα πιο πάνω κόμματα ή τους συνασπισμούς κομμάτων. β) Ποσό £150.000 κατανέμεται στα ίδια πιο πάνω κόμματα ή συνασπισμούς κομμάτων, ανάλογα με το ποσοστό των εγκύρων ψήφων που πήραν σ' όλη τη Δημοκρατία στις
- 35
- 40

προαναφερθείσες βουλευτικές εκλογές".

Το ΑΔΗΣΟΚ με επιστολή του δικηγόρου του προς τον Πρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων ημερ. 25.7.91, ζήτησε την καταβολή του ποσού που αναλογούσε στο κίνημα από τη χορηγία των £250.000.-, σύμφωνα με τον περί Συμπληρωματικού Προϋπολογισμού Νόμο (Αρ. 30) του 1991.

5

Ο Γενικός Διευθυντής της Βουλής με επιστολή του ημερ. 2.9.91, πληροφόρησε το δικηγόρο των αιτητών πως με βάση το Νόμο (Αρ. 30) του 1991, το ΑΔΗΣΟΚ δεν εδικαιούτο οποιοδήποτε ποσό, για το λόγο ότι στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές δε συγκέντρωσε το τρία τουλάχιστον τοις εκατόν των έγκυρων ψήφων σε όλη τη Δημοκρατία.

10

Εναντίον της πιο πάνω απόφασης προβλήθηκαν οι ακόλουθοι λόγοι ακύρωσης:

15

α) Ο αποκλεισμός του ΑΔΗΣΟΚ από τη χορηγία με βάση το θεθέν κριτήριο του 3%, ήταν αυθαίρετος και αντίθετος με την αρχή της ισότητας και ίσης μεταχείρισης όπως διασφαλίζεται από το άρθρο 28 του Συντάγματος.

20

β) Το ΑΔΗΣΟΚ απέτυχε να εκπροσωπηθεί στη Βουλή κατά τις εκλογές του Μαεου του 1991, πλην όμως πληρούσε τα κριτήρια του όρου "πολιτικό κόμμα", όπως καθορίστηκαν από την Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση *Pitsillos v. C.B.C.* (1982) 3 C.L.R. 208.

25

γ) Η προσβαλλόμενη απόφαση ήταν αντίθετη προς το άρθρο 168 του Συντάγματος, το οποίο ορίζει ότι οι δαπάνες που ενεργούνται από το πάγιο ταμείο ή άλλο λογαριασμό του Δημοσίου, γίνονται βάσει εντάλματος πληρωμής του Υπουργού Οικονομικών και όχι οποιοδήποτε άλλου αξιωματούχου της πολιτείας.

30

Οι καθ' ων η αίτηση πρόβαλαν το επιχείρημα ότι η προσφυγή των αιτητών θα πρέπει να απορριφθεί σαν απαράδεκτη, για το λόγο ότι προσβάλλει την ίδια την εγκυρότητα του Νόμου. Επίσης ήγειραν προδικαστική ένσταση, ισχυριζόμενοι ότι η επίδικη επιστολή ημερ. 2.9.91, δεν περιείχε οποιαδήποτε εκτελεστή διοικητική πράξη, αλλά απλώς πληροφορούσε τους αιτητές αναφορικά με τις πρόνοιες του Νόμου.

35

40

Είναι βασική αρχή ότι τα θέματα αντισυνταγματικότητας

των νόμων μπορούν να εκδικαστούν μόνο σε συνάρτηση με πράξεις, αποφάσεις ή παραλείψεις οργάνων της δημόσιας διοίκησης, μέσω των οποίων προσβάλλεται το αποτέλεσμα της εφαρμογής τους (Βλ. *Apostolides v. R.* (1982) 3 C.L.R. 928).

5

Διαφωνώ ότι η παρούσα προσφυγή αποτελεί περίπτωση απευθείας προσβολής των διατάξεων νόμου. Οι αιτητές με την προσφυγή τους εναντίον του καθ' ου η αίτηση 2 προσέβαλαν την απόφαση του Γενικού Διευθυντή της Βουλής να αρνηθεί την επιχορήγηση του κινήματος σαν αποτέλεσμα της εφαρμογής του περι 10 Συμπληρωματικού Προϋπολογισμού Νόμου, Ν. 156/91. Ο Γενικός Διευθυντής της Βουλής των Αντιπροσώπων ορίστηκε με βάση τις πρόνοιες του περι Συμπληρωματικού Προϋπολογισμού Νόμου, Ν. 42/91, ως ο Λειτουργός ο ασκών τον Έλεγχο πάνω 15 στα Κονδύλια. Σαν το αρμόδιο όργανο κατ' εξουσιοδότηση του Νόμου και σαν φορέας δημόσιας διοίκησης, υπό τις περιστάσεις, ο Γενικός Διευθυντής της Βουλής, επιλήφθηκε του αιτήματος των αιτητών, ερμήνευσε και εφάρμοσε το Νόμο *in concreto* και αποφάνθηκε ότι οι αιτητές δεν πληρούσαν τις νόμιμες προϋποθέσεις, ώστε να δικαιούνται σε επιχορήγηση. Η πράξη αυτή 20 του Γενικού Διευθυντή αποτελούσε άσκηση δημόσιας εξουσίας και περιείχε δήλωση βουλήσεως και όχι απλή έκφραση προθέσεως εκ μέρους του αρμοδίου οργάνου. Συνεπώς, η επίδικη απόφαση της 2.9.91 παρήγαγε άμεσα έννομα αποτελέσματα για τους 25 αιτητές, ήταν εκτελεστή και σαν τέτοια μπορούσε να προσβληθεί με προσφυγή βάσει του άρθρου 146 του Συντάγματος (Βλ. σχετικά, *Vassiliadou and Another v. R.* (1985) 3 C.L.R. 1296).

Σαν ζήτημα δημοσίας τάξεως, η αρμοδιότητα του οργάνου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη, εξετάζεται αυτεπάγγελτα από το Δικαστήριο. Η προσφυγή των αιτητών εναντίον του καθ' ου η αίτηση 1, Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων, κρίνεται ως απαράδεκτη για το λόγο ότι στρέφεται εναντίον 30 αναρμοδίου οργάνου.

35

Οι πρόνοιες του άρθρου 28 του Συντάγματος καθιερώνουν την αρχή της ισότητας και επιβάλλουν τόσο στη νομοθετική εξουσία, όσο και στην εκτελεστική και διοικητική λειτουργία, ισότητα και 40 ίση μεταχείριση προσώπων, πραγμάτων και υποκειμένων του δικαίου που τελούν υπό τις ίδιες ή παρόμοιες συνθήκες. Το άρθρο 28 απαγορεύει διακρίσεις μεταξύ ομοιογενών πραγμάτων και υποκειμένων του δικαίου, αλλά ταυτόχρονα επιτρέπει τη διαφορετική μεταχείριση ανομοιογενών μεταξύ τους περιπτώσεων. Παράβαση της αρχής της ισότητας υπάρχει εάν διαπιστωθεί διαφορε-

τική μεταχείριση, η οποία δεν είναι δικαιολογημένη με αντικειμενικά κριτήρια· εφόσον όμως διαπιστωθεί ανομοιογένεια των υποκειμένων ή αντικειμένων του δικαίου, παρέχεται ευχέρεια στη νομοθετική εξουσία, να προβεί σε διακρίσεις λογικές και μη αυθαίρετες, όταν η φύση των πραγμάτων το επιτρέπει. (Βλ., μεταξύ άλλων, *Falas v. R.* (1983) 3 C.L.R. 523, *Theodorou v. R.* (1985) 3 C.L.R. 1654, *Glafkos Georghiou and Others v. R.* (1988) 3 C.L.R. 2473, *Ζαχαρουδιού v. Δημοκρατίας* (1990) 3 Α.Α.Δ. 4693, *Argosy Trading Co. Ltd v. Δημοκρατίας* (1991) 4 Α.Α.Δ. 753 και *Γεώργιος Μαυρογένης v. Δημοκρατίας* (1991) 3 Α.Α.Δ. 441. 5 10

Σύμφωνα με τη νομολογία, θέματα αντισυνταγματικότητας νόμων δεν πρέπει να αποφασίζονται δικαστικά, εκτός εάν αυτό είναι απαραίτητο και αναπόφευκτο για την επίλυση της διαφοράς, όπως συμβαίνει στην παρούσα περίπτωση (Βλ. σχετικά, *Joseph v. R.* (1986) 3 C.L.R. 111, *Panayiotides v. R.* (1986) 3 C.L.R. 495 και *Karaliotas v. R.* (1987) 3 C.L.R. 433). 15

Οι αιτητές ισχυρίστηκαν πως το ΑΔΗΣΟΚ πληρούσε τα κριτήρια του όρου "κόμμα", όπως καθορίστηκαν από την Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση *Pitsillos v. CBC* (ανωτέρω) και ως εκ τούτου έπρεπε να τύχει επιχορήγησης όπως όλα τα άλλα πολιτικά κόμματα. 20

Ο επίδικος νόμος δεν εισήγαγε οποιοδήποτε καθολικής εφαρμογής ορισμό στον όρο "Πολιτικό Κόμμα", αλλά έθεσε ορισμένα περιοριστικά κριτήρια όσον αφορά τον τρόπο διανομής της χορηγίας, για σκοπούς εφαρμογής της συγκεκριμένης, δι' αυτού ρυθμιζόμενης περίπτωσης. Το κριτήριο αυτό ήταν η εξασφάλιση από το κόμμα ενός ελάχιστου ποσοστού 3% των ψήφων σε όλη τη Δημοκρατία κατά τις τελευταίες βουλευτικές εκλογές, κριτήριο που εισήχθη για πρώτη φορά μετά τις βουλευτικές εκλογές της 19.5.91 και τη νέα κατάσταση πραγμάτων που δημιουργήθηκε μετά από αυτές. 25 30

Ο προσδιορισμός της οντότητας ενός κόμματος με αναφορά στο εκτόπισμά του και τη λαϊκή του βάση, όπως διαμορφώνονται μετά από τη διεξαγωγή δημοκρατικών εκλογών, είναι έννοιες ευρύτατα αντιληπτές και αποδεκτές απ' όλους τους πολίτες των ελεύθερων δημοκρατικών συστημάτων. Η διανομή της χορηγίας σε ένα κόμμα ανάλογα με το ποσοστό εκπροσώπησης του στη Βουλή, δεν είναι κατά την άποψή μου αυθαίρετη, ούτε στοιχειοθετεί δυσμενή διάκριση αδικαιολόγητη με βάση αντικειμενικά κριτήρια, ούτε παραβιάζει οποιοδήποτε θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. 35 40

5 Όπως τονίστηκε στην απόφαση *Christodoulou v. R.* (1983) 3 C.L.R. 1361, η εφαρμογή της αρχής της ισότητας αναπόφευκτα εξαρτάται από τις πραγματικότητες που επικρατούν από καιρού εις καιρόν και από την ανάγκη ίσης μεταχείρισης εκείνων που βρίσκονται ουσιαστικά κάτω από τις ίδιες συνθήκες.

10 Τα κριτήρια που προαναφέρθηκαν, τέθηκαν με προορισμό την εξυπηρέτηση των σκοπών και αναγκών του συγκεκριμένου νόμου. Το Δικαστήριο δεν ενδιαφέρεται για τα κίνητρα, την πολιτική, την σοφία ή την καταλληλότητα των νόμων, παρά μόνον για τη συνταγματικότητά τους και δεν επεμβαίνει στην κρίση του νομοθέτη, εκτός εάν πεισθεί πέραν πάσης αμφιβολίας, ότι ένας νόμος είναι αντισυνταγματικός (βλ. *Papadopoulos v. R.* (1985) 3 C.L.R. 405 και *Hoppi v. R.* (1972) 3 C.L.R. 269). Το βάρος αποδείξεως ότι ένας νόμος είναι αντισυνταγματικός, φέρει ο διάδικος εκείνος που επικαλείται την αντισυνταγματικότητα (βλ. *Apostolides v. R.* (1982) 3 C.L.R. 928).

20 Με βάση όλα τα στοιχεία που τέθηκαν ενώπιόν μου, δεν έχω πεισθεί πως ο Ν. 156/91, που καθορίζει σαν κριτήριο για την εξασφάλιση της επιχορήγησης από ένα κόμμα την συγκέντρωση ενός ελάχιστου ποσοστού 3% των έγκυρων ψήφων στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές, παραβιάζει με οποιονδήποτε τρόπο την αρχή της ισότητας. Η διαφοροποίηση που εισήγαγε ο νόμος βασίστηκε σε κάποια αντικειμενικά κριτήρια που δεν ήταν κατά την άποψή μου αυθαίρετα, αλλά δικαιολογημένα από τη φύση των πραγμάτων.

30 Η προσφυγή αποτυγχάνει και η επίδικη απόφαση επικυρώνεται.

Δεν επιδικάζονται έξοδα.

Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα.

35